

पुरुषवाह पु० पुरुषेण मरेण कृते वह-कर्मणि वञ् ।
नरवाहने ऽनुभेदे । पुरुषवादिपुरुषं वहति-वह-अच्
उप० ८० । २०८६ । भा० ५।२४ २६ जो० ।

पुरुषवाहम् अच् पुरुष+वह-अच् । पुरुषकर्मणे वहणे
पुरुषवाहं वहति पुरुषं वहतोऽर्थः कदादि० सत्रा-
विध्यतुप्रयोगः ।

पुरुषविधि लि० पुरुषस्येव विधा यस्य । पुरुषप्रकारे निरु० ७।६

पुरुषव्याघ्र पु० पुरुषः व्याघ्र इव उपमितम् । अथपुरुषे
इव पुरुषपुरुषवादयोऽपि व्याघ्रादित्वात् उपमितम् ।
नरमेव “स्य रत्नरूपे व्याघ्रपुरुषममकुञ्जराः । सिंह-
चादृशनागाद्याः पुंश्चि जेठार्थवाचकाः” अमरः ।
व्याघ्रादितुल्यत्वेन नरस्य प्रयोजनात् अथत्वं गम्यते ।

पुरुषसिंह पु० उपमितम् । पुरुषमेव अमरः । रत्ननराज-
मेदे हेमच० ।

पुरुषसुत न० पुरुषपुरुषमतिपादकम् सुतम् । ऋ० १०८० पठिते
वहजरीषेत्यादिके षोडशर्चात्मके सुतभेदे ।

पुरुषांशक पु० इत० स्त्रा० क । पुरुषांशभेदे रतुमतिपादके
धन्ये च । ततः यामिका० तन्हेत्यधीते नेत्यर्थे कन्धि
णिनि । पौरुषांशकिन् तदध्येतरि तत्तेतरि च
लि० व० न० ।

पुरुषाद् पु० पुरुषमस्ति अद्-क्रिप् । राजसे ।

पुरुषाद् पु० स्त्री पुरुषमस्ति अद्-अच् उप० ८० । श्रावसे
क्रियां जातित्वात् ङीप् । २०८६०१४ य०
दृष्टम् । [आद्योवस्य । श्रावसे च ।

पुरुषाय पु० पुरुषेऽर्थाः । १विष्णो रत्नभेदे । पुरुषो नर
पुरुषायच लि० पुरुष आत्मा अयम् प्रतिष्ठा यस्य पूर्वेप०
अत्तम् । आत्मप्रतिष्ठे प्राधादौ । “षोडश कलाः पुरु-
षावस्थाः पुरुष प्राधास्त गच्छन्ति” प्रज्ञोप० ६।५ । “षो-
डश कलाः प्राधाद्या चक्षाः कलाः पुरुषायणा नदी-
नामिव स्रष्टुः पुरुषोऽयमनात्मभावगमनं वासां स्रष्टानां
ताः पुरुषावस्थाः पुरुषं प्राप्य पुरुषात्मभावस्रपगम्य यथै-
वासां गच्छन्ति” भास्वम् । [रघुः १।६२ ।

पुरुषायुध न० इत० अन्त्यमा० । पुरुषस्यायुःकाये
पुरुषार्थ पु० इत० । १धर्मावकाशमोक्षरूपेषु पुरुषस्य इष्टेषु
“धर्मार्थकाशमोक्षाद् पुरुषार्था उदाहृताः” अग्निपु० ।
वैष्णवमते भक्तिरपि पुरुषेष्टत्वात् पुरुषार्थः । २पुरुष-
प्रयोजनमात्रे च कर्मत्वग्रन्थे २२५५ पृष्ठादौ दृश्यम् ।
३सांख्यमते पुरुषाव दुर्जेरिदे भोगेऽप्रवर्गे च ।

पुरुषाश्विन् पु० पुरुषमश्विति अश्व-अश्विनि इत० । अश्व-
तश्चैव राजसे राजनि० क्रियां ङीप् ।

पुरुषाश्विनाश्विन् पु० पुरुषाश्विनावा वाऽश्वस्य इति ।
सहादेवे हेम० ।

पुरुषोत्तम पु० पुरुषेषु उत्तमः । नारायणे “यस्मात् पुर-
षोत्तमोऽहमनुवादपि योत्तमः । अतोऽपि योके वेदे च
मथितः पुरुषोत्तमः” गीता । अत्र सनातनादिभिरेव
पुरुषोत्तमग्रन्थे २६२४ पु० दृश्यः ।

पुरुष लि० पुरुषात् कृतं दत् । पुरुषकृते ऋ० ७।२६।४
पुरुह लि० पुरु पुरुहं कृति गच्छति हन-नतो ङ । प्रचुर
अमरः । हन-दा० ङु अमरे पुरुह इति पाठान्तरं
तत्कार्ये क्षीरकाशी ।

पुरुहत पु० पुरुषि हपुराणि कृतानि नामान्यस्य
पुरुहैत्यभेदे हतो युष्माकं वेन दा । इत्ये अमरः ।

पुरुहति स्त्री दाद्यायत्नां ऽपुरवो हृतयो नामान्यस्य ।
२विष्णो पु० भा० ६।२।२६ ।

पुरुहोत्त पु० अणुत्तपुरुषभेदे भा० ८।२४।४ ।

पुरुह्व पु० पुरुषं पौरवन्तपान् तदभारस्रहृति उद्+वह ।
१पौरवन्त्यन्तपञ्चे २हृदायमन्तरे रूद्रावर्णमनोः
पुलभेदे च मार्क० ८४ अ० ।

पुरुहवस् पु० पुरु रीति रु-असि दीर्घद सोमवंशो दुधस्य
पुले श्रावभेदे तज्जन्मकया यथा
“इकोवाच । नितावरुणयोरमे जातौऽसि वदतां वर ।
तयोः वकाशं वालामि न वां धर्मो हतोऽवधीष्ट । सैव-
सत्त्वा महं देवं नितावरुणयोरिवा । गत्याऽनिकं वरा-
रोहा प्राज्ञविदामयमधीष्ट । अयेऽस्मिन् दुधमोक्षाता
देवो किं करवाणि वाम् । दधुना काहृत्तुवा वै
अतुगच्छन्त मामिति । तां तथा वादिर्नैः साध्वीमिवां
धर्मपरायणासु । मिलश्च वरुणयोभानूचतय्यजिबोप तत् ।
अनेन तव धर्मेण प्रज्जयेण दमेन च । सत्येन चैव
हृत्थोषि ! प्रीतो सो वरदक्षिणि ! । आवयोस्तं महा-
भागे ! स्वातिं कथ्येति याऽश्वि । मनोर्वंशकरः पुलस्त-
सेव च मविष्यति । सुदुम्न इति विष्ण्वातक्रिपु योकेषु
शोभने । । जगत्प्रियो धर्मशीलो मनोर्वंशविश्वर्धनः ।
निष्ठता वा त तच्छुला गच्छन्ती पितरन्तिकम् । दुधेना-
न्तरमासाद्य सैधुनायोपमन्विता । सोमपुत्रादुधवाश्रजन् !
तस्या जघ्रे पुरुहवाः । जनवित्ता ततः पा तं पुनः
सुदुम्नतां गतां हरिवं० २००० । २विश्वदेवभेदे जटा० ।